

DÜNYA TƏCRÜBƏSİNDƏ GÖMRÜK BROKERİNİN FƏALİYYƏTİNİN TƏNZİMLƏNMƏSİ

Kənan Musayev

Bakı Dövlət Universiteti, Bakı, Azərbaycan
e-mail: kenan.musayev.57@gmail.com

Xülasə. Məqalədə gömrük brokeri anlayışını, gömrük brokeri ilə əlaqədar ölkələrin təcrübələrini, beynəlxalq təşkilatların tövsiyələri, konvensiyaları və b. məsələlərin analizinin vacibliyi araşdırılır. Bundan başqa, məqalədə gömrük təmsilçiliyinin Azərbaycanın gömrük qanunvericiliyində rolu və yeri təhlil olunur.

Açar sözlər: gömrük brokeri, birbaşa təmsilçilik, dolayı təmsilçilik, Kyoto Konvensiyası, Avtomatlaşdırılmış Broker Sistemi, gömrük agent.

REGULATION OF CUSTOMS BROKERS' ACTIVITIES IN THE WORLD EXPERIENCE

Kenan Musayev

Baku State University, Baku, Azerbaijan

Abstract. The paper provides an overview of customs brokers, the experiences of the different countries in the field of customs brokers, the importance of analyzing the recommendations of the international organizations, conventions and other issues. It is also analyzed the role and place of customs representation in the customs legislation of Azerbaijan.

Keywords: customs broker, direct representation, indirect representation, Kyoto Convention, Automated Broker System, customs agent.

РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТАМОЖЕННОГО БРОКЕРА В МИРОВОМ ОПЫТЕ

Кенан Мусаев

*Бакинский Государственный Университет, Баку,
Азербайджан*

Резюме. В статье представлен обзор таможенных брокеров, опыт различных стран в области таможенных брокеров, важность анализа рекомендаций международных организаций, конвенций и других документов. Также проанализированы роль и место таможенного представительства в таможенном законодательстве Азербайджана.

Ключевые слова: таможенный брокер, прямое представительство, косвенное представительство, Киотская конвенция, автоматизированная брокерская система, таможенный агент.

1. Giriş

"Gömrük brokeri" anlayışı 100 ildən artıqdır ki, xarici iqtisadi fəaliyyətin bir çox iştirakçlarına tanışdır və mütəmadi olaraq istifadə edilir. Dünyanın bir çox ölkəsində mal və nəqliyyat vasitələrinin gömrük rəsmiləşdirilməsi ümumiyyətlə yalnız gömrük brokerlərinin iştirakı ilə aparılır.

Xarici iqtisadi fəaliyyətlə məşğul olan hər hansı bir şirkətin, gec-tez gömrük orqanları ilə qarşılıqlı əlaqəyə ehtiyacı yaranır. Gömrük qanunvericiliyinə əsasən gömrük sərhədindən keçirilən bütün malları nəql edərkən şəxslər eyni hüquq və imkanlara malikdirlər. Yəni hər kəs özü malları rəsmiləşdirməsi üçün təqdim edə bilər. Amma praktikada gömrük orqanları və mal sahibləri peşəkar brokerlərə üstünlük verirlər [1, s.257].

Gömrük brokerləri fəaliyyəti ümumiyyətlə gömrük rəsmiləşdirilməsi prosesində ticarətçilər və gömrük orqanları arasında vasitəçi rolunu oynayır. Brokerlərin ticarət təchizatı zəncirindəki iş təcrübələrinə əlavə olaraq gömrük qanunvericiliyi və prosedurları haqqında bilikləri həm ticarətçilər, həm də gömrükçülər üçün faydalı ola bilər. Brokerlər bütün lazımı sənədləri elektron ötürülməsini təmin etməklə, yüklərin rəsmiləşdirilməsi ilə bağlı rəsmi sənədlər verməklə mal sahiblərinin razılığı olduğu halda, gömrük brokerlərinin öz adından onun mənafeləri üçün bəyan edilməsinə və müvafiq vergi və rüsum toplamaqda dövlət maraqlarını qorumalarına da kömək etmiş olurlar.

Müxtəlif ölkələrin gömrük münasibətlərində, fərqli çətinliklərə rast gəlinir. Xüsusilə gömrük orqanı ilə sahibkar arasında, həmçinin nəqliyyat şirkətləri ilə sahibkarlar arasında yaranan bir çox çətinliklərlə rast gəlinir.

Gömrük brokerinin fəaliyyətinə dair bir neçə beynəlxalq konvensiya mövcuddur. Bunlardan əsas olaraq, yenilənmiş Kyoto Konvensiyasıdır (03.02.2006). Bu beynəlxalq konvensiyaya getdikcə daha çox üzv qoşulmaqdadır lakin bir çox üzvlər gömrük brokerlərinin xidmətindən "istəksiz" istifadə edir. Bu ölkələrə Karib Hövzəsi və Latın Amerikası ölkələri həmçinin bəzi Afrika ölkələrində də rast gəlinir. Bu regionlarda xüsusilə broker fəaliyyətinə lisenziyalar malların rəsmiləşdirilməsi zamanı müəyyən şərtlər daxilində verilir. Bütün bu dediklərimiz malların daha tez və təhlükəsiz idxal-ixracını ləngidən amillərdəndir. Məcburi broker rejimlərindən fərqli olaraq, digər ölkələr sərbəst bazar prinsiplərinə əməl edirlər [1].

2. Azərbaycanda gömrük təmsilçiliyi

Azərbaycanın gömrük brokerlərinin tarixi o qədər də uzun deyil. Dövlətin xarici iqtisadi fəaliyyətinin səmərəli idarə edilməsini təmin etmək üçün hələ SSRİ Nazirlər Sovetinin "Xarici iqtisadi fəaliyyətin dövlət tənzimlənməsi tədbirləri haqqında" 7 mart 1989-cu il tarixli 203 nömrəli qərarı ilə xarici ticarət fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsi sistemi tətbiq olunmağa başlamışdır. Lakin SSRİ dağıldıqdan sonra digər müstəqillik əldə etmiş ölkələr kimi Azərbaycan Respublikası da öz ərazisində gömrük brokeri xidmətlərinin qurulmasına başlamışdır.

Azərbaycanda gömrük brokerinin fəaliyyəti gömrük məəcəlləsinin III fəsil, 22-ci maddəsində və "Gömrük təmsilçiliyi, o cümlədən gömrük brokeri fəaliyyətini tənzimləyən qaydalar"ın təsdiq edilməsi haqqında Nazirlər Kabinetinin 23 yanvar 2014-cü il № 17-li qərarı və digər normativ hüquqi aktlar ilə tənzimlənilir. Gömrük brokeri malların və nəqliyyat vasitələrinin gömrük ərazisinə gətirilməsi, bu ərazidən aparılması, yaxud tranziti ilə əlaqədar olaraq dolaylı gömrük təmsilçiliyini həyata keçirən hüquqi şəxsdir. Gömrük sərhədindən keçirilən malların və nəqliyyat vasitələrinin sahibi ilə bağlanmış müqavilə əsasında gömrük brokeri bəyannaməçi kimi çıxış edə bilər. Broker fəaliyyəti üçün xüsusi razılıq tələb olunur. İcazə Dövlət Gömrük Komitəsi tərəfindən verilir və buna görə 11000 manat dövlət rüsumu müəyyən edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 19 sentyabr tarixli 207 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Gömrük rəsmiləşdirilməsi üzrə mütəxəssislərə

ixtisas attestatının verilməsi, fəaliyyətinin dayandırılması və ləğv edilməsi qaydaları" na əsasən brokerin fəaliyyəti göstərən hüquqi şəxsin əməkdaşlarında müvafiq olaraq ixtisas attestatları verilir. İxtisas attestatları 5 illik müddətə verilir və buna görə Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi həcmdə yığım alınır.

Mövcud Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə gömrük brokeri gömrük məsələlərinin həlli üzrə ixtisaslaşmış yalnız hüquqi şəxs ola bilər. Məlumdur ki, ölkənin sərhədindən keçən mallar gömrük rəsmiləşdirilməsinə və bu rəsmiləşdirilmənin həyata keçirilməsi zamanı bir çox hallarda ixtisaslı gömrük brokerlərinin xidmətlərindən istifadə olunur. Belə ki, xarici iqtisadi fəaliyyətlə məşğul olan müəssisələr tez-tez gömrük operatorunun xidmətlərinə ehtiyac duyurlar. Bu zaman gömrük brokeri ixrac olunan və ya idxal olunan məhsulların gömrük rəsmiləşdirilməsini təmin edir. Buna baxmayaraq, gömrük rəsmiləşdirməsini mal sahibinin özü şəxsən və ya nümayəndəsi vasitəsi ilə edə bilər.

Azərbaycan Respublikasının gömrük orqanlarında Vahid Avtomatlaşdırılmış İdarəetmə Sistemi(VAİS) tətbiq edilir. Burada əsas məqsəd "kağızsız texnologiya" əsasında daha sürətli informasiya mübadiləsinin təhlükəsiz ötürülməsinə imkan yaratmaqdır [2]. Gömrük brokerləri də bu sistemə qoşulmuşdur və DGK-nın onlara verdiyi səlahiyyətlər daxilində istifadə edirlər.

3. İEÖ və İEOÖ –də gömrük brokeri fəaliyyəti

ABŞ-dakı gömrük broker şirkətləri və ya fiziki şəxslər demək olar ki, bütün gömrük məsələlərində ABŞ-ın dövlət qurumlarından icazə bildirişlərini almaq və malları rəsmiləşdirməyə təqdim etmək üçün sənədlər hazırlayır və təqdim edirlər. ABŞ gömrük broker lisenziyaları ABŞ Gömrük və Sərhəd Mühafizəsi tərəfindən verilir və nəzarət edilir. ABŞ Gömrük broker lisenziyalarını tənzimləyən tələblər, o cümlədən uyğunluqlar, Birləşmiş Ştatlar Federal qanunvericiliyinə uyğun verilir [3]. Bu qaydalar həm fiziki şəxslərə, həm də hüquqi şəxslərə gömrük brokerləri lisenziyalarını almağa imkan verir. Baxmayaraq ki, müraciət prosesi və hər bir lisenziyanı tənzimləyən ümumi qaydalar bir-birindən fərqlənir.

Bir çox gömrük brokerləri geyim, tez xarab olan mallar, hava nəqliyyatı və iri yük gəmiləri ilə daşınan müəyyən mallar üzrə ixtisaslaşmışdır.

Bu gün ABŞ-da dünyada ən yaxşı broker sistemlərindən biri tətbiq edilir. Avtomatlaşdırılmış Broker İnterfeysi (ABİ) adlanan bu sistem tam olaraq müasir ticarət əlaqələrinə dəstək üçün qurulub. Avtomatlaşdırılmış Broker İnterfeysi və gömrük brokerlərinə xüsusi icazələrin icazə verən qaydaları(xüsusi limanlardan fərqli olaraq) ilə gömrük brokerlərinin artıq limanların yaxınlığında yerləşməsinə zəruri hesab etmirlər.

Avtomatlaşdırılmış Broker Sistemi (ACS), Gömrük və Sərhəd Mühafizəsi tərəfindən Birləşmiş Ştatlara idxal-ixrac edilən bütün ticarət mallarını izləmək, nəzarət etmək və emal etmək üçün istifadə olunan bir sistemdir. ACS mallara gömrük nəzarətini asanlaşdırır, xərcləri əhəmiyyətli dərəcədə azaldır, həm də ticarət iştirakçıları üçün sənədləşmə tələblərini

azaldır. Avtomatlaşdırılmış Broker İnterfeysi, ixtisaslı iştirakçılara Gömrük və Sərhəd Muhafizəsi ilə elektron şəkildə məlumatların idxalına icazə verən ACS-in ayrılmaz hissəsidir. ABİ-i brokerlər, idxalçılar, ixracatçılar daşıyıcılar, liman səlahiyyətləri və müstəqil xidmət mərkəzlərindən ibarət könüllü olaraq təşkil olunmuş bir proqramdır. Hal hazırda ABŞ-da bütün daxilolmaların 96% -dən çoxu ABİ vasitəsilə həyata keçirilir [3].

ABİ ticarət ictimaiyyəti üçün malların satışını sürətləndirir. Bu sistem vasitəsi ilə XİF iştirakçıları həm özlərinin viza problemlərini həm də gömrük rüsumlarını, vergiləri və digər ödənişləri Avtomatlaşdırılmış Klirinq Evi (ing. Automated Clearinghouse) vasitəsilə elektron şəkildə ödəyə bilirlər.

ABŞ-da gömrük brokeri xidmətindən istifadə məcburi deyil, lakin bu xidmətlərdən istifadə həm vaxt, həm də edilə biləcək səhvləri sığortalamaq üçün mal sahiblərinin öz seçimidir. ABŞ hökuməti yalnız qanunun tələbini yerinə yetirilməsinə nəzarət edir [8].

Avropa Birliyi daxilində fəaliyyət göstərən gömrük brokerləri və klirinq agentləri üçün lisenziyalaşdırma sistemi yoxdur. Öhdəlik götürərək başqasının adından çıxış edən hər hansı bir şəxs və ya firma idxalçı və ya ixracatçı ilə öz aralarında razılığa gələrək gömrük brokeri fəaliyyəti göstərirlər.

Avropa Birliyinin mövcud gömrük kodeksinin 5-ci maddəsi (Şuranın Kodeksinin 2913/1992) əsas konsepsiya olan təmsilçiliklə əlaqədardır. Bu müddəə, bir idxalatçıya və ya ixracatçıya adından çıxış etmək üçün üçüncü tərəf təyin etməyə imkan verir. İdxalatçı və ya ixracatçı özünə birbaşa təmsilçi kimi seçdiyi şəxslərə geniş şəkildə hüquqlar verir. Burada təmsilçilik bilavasitə və dolayı olmaqla 2 formada göstərilir [4].

- bilavasitə, birbaşa onun adından onun mənafeyi üçün fəaliyyət.
- dolayı, yəni öz adından onun mənafeyi üçün fəaliyyət.

Gömrük Brokerləri və Gömrük Nümayəndələri Beynəlxalq Federasiyası, CONFIAD Pan Avropa Şəbəkəsi (1982-cü ildə), Avropa Gömrük Brokerləri Təşkilatı olaraq, üzvlərinin peşə maraqlarını qorumaq və əlaqələndirmək məqsədi ilə təsis edilmişdir. Avropa səviyyəsində qanunvericilik, peşə və gömrük qaydalarının uyğunlaşdırılması ilə əlaqədar məsələlərdə fəaliyyət göstərir.

Gömrük brokerləri həmçinin “gömrük agentləri” kimi tanınan əsas vəzifəsi idxalçılara və ixracatçılara gömrük rəsmiləşdirilməsində və ümumilikdə malların beynəlxalq hərəkəti ilə əlaqəli bütün gömrük əməliyyatlarının və rəsmiyyətlərinin yerinə yetirilməsində kömək etmək olan fiziki və ya hüquqi şəxslərdir. Xatırladaq ki, Azərbaycan qanunvericiliyində yalnız hüquqi şəxslər broker fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün icazələrin alınmasına imkan verilir. “Gömrük Agentləri” termininə Ümumdünya Gömrük Təşkilatının "Beynəlxalq Gömrük Terminləri Sözlüyü" -də də rast gəlmək olar. CONFIAD öz üzvlərini AB qurumlarında və digər dövlət və özəl idarə və təşkilatlarda təmsil edir. Avropa İttifaqı boyunca gömrük xidmətləri göstərən və 25 000-ə yaxın işçinin çalışdığı 20 000 şirkəti (əsasən Kiçik və Orta Müəssisələr) özündə birləşdirir [4].

Sinqapurda gömrük brokerinə Deklarasiya Agenti (ing. Declaring Agent (DA), Fərdi agent (ing. Declaring Entity (DE) və sadəcə Agent(ing. Declarant) deyə adlandırırlar. Bu agentlərin xidmətləri həm xarici fəaliyyət iştirakçıları həm də dövlət gömrük orqanları üçün çox əhəmiyyətlidir. Burada deklarasiya agentləri brokerin işçisi digərləri isə fərdi şəkildə fəaliyyət göstərən agentlərdir.

Sinqapur broker fəaliyyəti üzrə Avropa Birliyi modelini geniş şəkildə izləyir. Avropa modeli daha liberal model hesab edilir. Onlar düşünürlər ki, bu yolla daha effektiv və məhsuldar işlər görmək olar. Lakin broker idxalçı və ya ixracatçıların yüklərinin düzgün və vaxtında bəyan edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Bununla yanaşı, gömrük bəyannaməsini verən şəxsin qeydiyyatına alınmasını və səlahiyyət müvafiq olaraq testlərindən keçməsinə tələb edir. Bu sahədə ABŞ və Avstraliyaya təcrübəsinə oxşar sistem tətbiq edir. Bütün brokerlər Sinqapur Gömrük İdarəsi tərəfindən online lisenziya Tradenet Front End tətbiqi ilə verilir və Sinqapur Gömrük idarətmə sistemi vasitəsilə nəzarət onlayn rejimdə aparılır. Sinqapur gömrük sistemi həmçinin broker fəaliyyəti tam avtomatlaşdırılmış qaydada fəaliyyət göstərir [5].

Avstraliyada gömrük brokerlərinə Avstraliya Gömrük və Sərhəd Mühafizə Xidmətinin lisenziyası verilir [6]. Qanunvericiliyə görə broker və müştəri arasındakı əlaqə malların faktiki idxalından əvvəl başlaya bilər. Hökumət bu sahədə fəaliyyət göstərən şəxsləri vaxt-axırı seminarlar təşkil etməklə, gömrük ödənişlərinin vaxtında və tam olaraq ödənilməsinə təmin edir. Broker hər bir iş üçün aldığı sənədlərin şirkət sistemində online qeydiyyatını aparıb, sonra gömrük rəsmiləşdirmək üçün aşağıdakıları etməlidir [7]:

- Gömrük qaydalarına uyğun olaraq malları təsnif edilməsini;
- İdxalçıdan müvafiq icazələr alınmasını;
- Gömrük rəsmiləşdirilməsi üçün lazım olan sənədlərin toplanması;
- İdxalçı adından rüsum və vergi ödənilməsi.

Yuxarıdakılar tamamlandıqdan və gömrükdən rəsmiləşdirmə verildikdən sonra tam göndərmə aparılır. Müştəriyə yüklənmə üçün hesab-fakturalar göndərilməli, sonra yüklər gömrük anbarından götürülərək sifarişçinin təyin olunmuş obyektinə çatdırılmalıdır. Avstraliyanın gömrük brokeri sistemi dünya üzrə ön sıralarda öz yerini tutmuşdur.

Bu sahədə Kanada təcrübəsi daha yaxşılardan hesab edilir. Kanadanın gömrük broker sistemi vahid mərkəzdə birləşdirilmiş bir gömrük brokerləri ittifaqı yaradılmışdır. Kanada Gömrük Brokerləri Cəmiyyətinin üzvləri və müştəriləri hökumətin bu sahədə siyasətini yaxından izləyir və lazım gəldikdə müəyyən təkliflərlə, xüsusilə: - təhsil və peşəkar inkişaf, təbliğat, məlumat və innovasiya tətbiqi yolu ilə XİF iştirakçılarını məlumatlandırır. Kanada Sərhəd Xidmətləri Agentliyinin məlumatına əsasən hər il 227 mindən çox idxalçı ölkəyə müxtəlif növ malların idxalı ilə məşğul olur. Onlar düşünürlər ki, həm idxal həm də ixracda gömrük brokerinin xidmətləri vacibdir. Kanada təcrübəsi göstərir ki, ənənəvi olaraq malların rəsmiləşdirilməsi üçün tələb olunan sənədlərin toplanması və təqdim edilməsini gömrük

brokerləri minimum vaxt zamanında edir və həttə daha ucuz məsrəflərlə və peşəkarlıqla edirlər. Burada qarşılıqlı inam və etibar da çox önəmlidir [10].

Bu gün ÜDM-ə görə dünya lideri olan ÇXR-i xüsusilə gömrük brokeri fəaliyyətinə diqqət yetirir. ÇXR-da gömrük bəyannaməsinin və digər gömrük bəyannaməsi xidmətlərini idxal və ixrac mallarının qəbulediciləri və malgöndərənləri tərəfindən həvalə edilmiş gömrük brokerləri kimi qeydiyyatla alınmaqla, yerli müəssisə olan yalnız hüquqi şəxsləri təsdiqləyir.

Çin Xalq Respublikası Gömrük Qanununun 11-ci maddəsi: İdxal və ixrac olunan malların və gömrük brokerlərinin qəbulediciləri və malgöndərənləri rəsmiləşdirmə prosedurlarına baxılması üçün qanuna uyğun olaraq gömrük bəyannaməsi ilə məşğul olmaq üçün gömrükdə qeydiyyatla alınmalı və gömrük brokerinin işçiləri ixtisas dərəcəsi almalıdırlar [9].

ÇXR-nın gömrük sistemi o qədər mürəkkəbdir ki, bəzən brokerlərin bundan sui-istifadə hallarına rast gəlinir. Son illərdə ÜGT ilə birlikdə bir sıra islahatlar həyata keçirilməkdə davam edir [12].

Rusiyanın gömrük brokerinin hüquqi statusu Rusiya federal gömrük məcəlləsi ilə müəyyən edilir (XV fəsil.139-148-ci maddələr). Gömrük brokeri (Nümayəndələri) Reyestrinə daxil edilmiş Rusiya hüquqi şəxsləri ola bilər. Qanunvericiliyə görə dövlət müəssisəsi gömrük brokeri ola bilməz. Gömrük vasitəçiliyi(xüsusən malların gömrük rəsmiləşdirilməsində və ümumiyyətlə gömrük bəyannaməsinin iştirakçısı kimi) fəaliyyətinin bir xüsusiyyəti gömrük brokeri bütün gömrük əməliyyatlarını özünün adından mal sahibinin mənafeləri üçün gömrük sərhədindən keçirməsidir.

Rusiya Federal Gömrük Məcəlləsinin 140-cı maddəsi gömrük brokerlərinin reyestrinə daxil olmaq üçün aşağıdakı şərtləri müəyyənləşdirir:

- ərizəçinin ixtisas sertifikatı olan ən azı iki gömrük rəsmiləşdirmə mütəxəssisi olmalıdır;
- ərizəçinin tam formalaşdırılmış ilkin nizamnamə (səhmdar) kapitalı və ya iştirak payı olmalıdır;
- gömrük rüsumlarının ödənilməsini təmin etməkdir;

Təmsil olunan şəxslərin əmlakına ziyan vurması və ya bu şəxslər ilə bağlanmış müqavilələrin pozulması nəticəsində yarana biləcək mülki məsuliyyət riski üçün sığorta müqaviləsinin mövcudluğu. Sığorta məbləği 50 milyon rubldan az olmaya bilməz [1, s.177].

Gömrük brokeri bəyannaməçinin və ya digər maraqlı tərəflərin adından gömrük əməliyyatlarını onların adından həyata keçirir. Gömrük brokeri ilə bəyannaməçi və ya digər maraqlı şəxs arasında münasibətlər müqavilə əsasında qurulur. Gömrük brokerinin xidmət göstərmək və ya iş görmək imkanı varsa, müqavilə bağlamaqdan imtina etməsinə yol verilmir.

Rusiyanın gömrük brokeri aşağıdakı hüquqlara malikdir:

- Gömrük Məcəlləsinə uyğun olaraq onların ödənilməsini təmin etmək üçün təqdimat tələb olunduğu təqdirdə, təmsil etdiyi şəxs tərəfindən gömrük ödənişlərinin ödənilməsi

ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün gömrük orqanları qarşısında qarantiya rolunda çıxış etmək;

- təmsil olunan şəxsdən gömrük rəsmiləşdirilməsi üçün zəruri olan sənədləri və məlumatları, o cümlədən kommersiya, bank və ya qanunla qorunan digər sirri təşkil edən məlumatları və digər məxfi məlumatları tələb etmələrini və Gömrük Məcəlləsinin tələblərinə uyğunluğunu təmin etmək üçün bu sənəd və məlumatları vaxtında almalarını tələb edin.

Gömrük brokeri malların bəyannaməsi üçün qurulmuş gömrük rejiminin məzmunu onların ödənilməsinə təmin edirsə, gömrük rüsumları və vergiləri ödəyir. Mallar bəyannamə edilərkən Rusiya gömrük məəcəlləsinə uyğun ödənilməli gömrük rüsumlarının ödənilməsi üçün gömrük brokeri deklarantla eyni məsuliyyət daşıyır. Ticarət, bank və ya qanunla qorunan digər sirri və digər məxfi məlumatları təmsil edən şəxslərdən alınan məlumatlar, gömrük brokeri və işçiləri tərəfindən federal qanunlarda nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, öz məqsədləri üçün açıqlanmamalı və istifadə edilməməlidir. Gömrük brokerinin gömrük orqanlarında vəzifələri və vəzifələri gömrük brokerinin təmsil olunan şəxslə razılığı ilə məhdudlaşdırıla bilməz [13].

Nəticə. Hazırda dünya təcrübəsində broker fəaliyyəti göstərən istər fiziki, istərsə də hüquqi şəxslər bəzi ciddi səhvləri ilə ticarət iştirakçılarına ciddi zərər vururlar. Bu sahədə innovativ yeniliklərin, xüsusilə müasir texnologiyaların tətbiqi çox vacib və aktualdır. Gömrük orqanları gömrük brokerlərini tək gömrük lisenziyası ilə təmin etməməlidir, həmçinin onların təcrübəsinə xüsusilə diqqət etməlidir. Adətən daxili qanunvericilik və beynəlxalq hüquqdan irəli gələn bir çox problemlərdən gömük brokerləri xəbərsiz olurlar. Belə hallarda ölkələrin gömrük idarələri gömrük brokerlərini fərqli gömrük tələbləri haqqında daha çox məlumatlandırmalıdırlar. Gömrük təmsilçiləri kifayət qədər elmi biliklərə və praktiki təcrübəyə malik olmalıdır. Bəzən deklarantların səhvindən irəli gələn məsələlərə görə idxal-ixrac əməliyyatlarında ciddi şəkildə gecikmələr müşahidə edilir. Bütün bu halların qarşısını almaq üçün Dövlət Gömrük Komitəsi tez-tez broker şirkətlərlə birlikdə ixtisas üzrə elmi-praktiki seminar və təlimlər təşkilini daha da çoxaltmalıdır. Bu ölkənin idxal-ixrac eləcə də tranzit imkanlarının genişləndirilməsinə öz tövhəsini vermiş olacaq.

Ədəbiyyat

1. Халипов С. В., (2009), Настольная книга таможенного брокера, Москва, 456 с.
2. <https://customs.gov.az/>
3. <https://www.cbp.gov/trade/acs/abi/contact-info>
4. <http://www.confriad.org/about-us/>
5. <https://www.customs.gov.sg/businesses/registering-to-trade/registration-procedures/register-as-declaring-agent-or-declarant>
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Australian_Customs_and_Border_Protection_Service

7. <http://www.customs.gov.au/>
8. https://help.cbp.gov/app/answers/detail/a_id/418/~importers---who-needs-a-customs-broker-to-help-clear-goods-through-cbp,
9. <http://english.customs.gov.cn/Statics/13e82652-95df-4532-bd64-0f13d3dede15.html>
10. <http://cscb.ca/content/what-customs-broker-why-do-you-need-one>
11. <http://www.wcoomd.org/>
12. <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/wco-customs-brokers-guidelines.aspx>
13. <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/393568>